

vzgojni smoter etika. Jasneje sta to povedala Quintilian in Vives. Na začetih temeljih pa so gradili dalje Komensky, Locke, Rousseau, Pestalozzi, Herbart in moderni. Iz del vseh pa rveni ena, generalna zahteva: Vzgoji morata biti temelj etika in psihologija.

—**Obrazložiti**, kako naj uravnamo naše npravne zadeve v nas in izven nas, za sedanjost in prihodnost, je lepa in dalekosežna naloga praktične filozofije, pravi o etiki sloviti pedagog W. Rein v svojem delu „Grundriß der Ethik, II. 1906“. — Ne pa samo naloga, marveč zahteva moderne pedagogike je, spoznati vrednoto človeških dejanj, njih principije, konstantnost in razvoj. Pedagogika prevzema najvišji smoter, ki ga zaznamuje etika človeku in neomahljivo vztraja pri njem. Etično usmotrjena vzgoja določuje duha, ki naj se v njem vzgojuje. Etični ideal pronica skupnost vzgoje v posamezne podrobnosti. Kolikor jasnejši in konkretnjši je vzgojevalec, toliko smotnejša in gotovjša je njega delavnost. Je etični ideal nejasno načrtan, izhaja iz motnih, razmitih oblik, maščujejo se te napake jako bridko v vzgoji. Krasne besede zgoraj omenjenega pisatelja zahtevajo, da se spozna potreba poučevanja etike. Znano je, da se tega predmeta na učiteljskem ne vzame popolnoma nič, zato je dolžnost naša, tovariši učiteljski, nadomestiti nedostatek s samoizobrazbo. S študijem raznih etičnih del pa doženete poleg popolnejše strokovne tudi del splošne izobrazbe. Življenje vsakega posameznika zahteva gotovih etičnih norm, po katerih naj bo uravnano njegovo delovanje. Zgoraj omenjeni etik-pedagog W. Rein bi bil v tem oziru za študij jako priporočljiv. Krasna njegova dela: „Grundriß der Ethik“, „Pädagogik in systematischer Darstellung“ (posebno druga knjiga) naj bi poznal vsak učitelj. Komur pa dopuščajo sredstva in čas, naj seže po večjih znanstvenih delih moderne etike, kakor n. pr. Fr. Paulsen: „System der Ethik“; Spencer: „System der synthetischen Ethik“ in drugi moderni.

Razmotrivanje etičnih principij pa vodi nehoti v psihologijo. „Genetično razložiti postanek in razvoj etičnih sodb je naloga psihologije“ (W. Rein: G. d. E.). Logično izvira iz zgornjih izjav, da se je že stališča in studija iz etike poglabiti v psihološke pojave. Zahteva pa isto pouk sam. Splošna kot specialna metoda temelji na psihologiji. Didaktike brez psihologije si sploh misliti ni mogoče. Nujno potrebno je iz tega razloga globlje spoznati psiho posameznika, otroka: „skupni obseg izkustev, njega razmerje do subjekta in v njem od tega neposredno priدهanih lastnosti“ (W. Wundt: Grundriß der Psychologie).

(Dalje.)

Glasbeni vestnik.

Glasbeni odsek „Deželnega slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“ je imel dne 23. t. m. sejo, v kateri je uredil vse potrebno za kurz za vzgojo pevovodij. Tečaj se je pričel že 13. t. m. in sestoji iz dveh teoretičnih delov in enega praktičnega dela. Več o tem prihodnjič!

Tosca. Wagnerjeva godba, zahtevajoč nove oblike in nove muzikalne smeri, ki se kažejo predvsem v pravilnem združenju dramatičnega dejanja z muzikalno mislijo, ni ostala brez vtiska na moderno laško godbo. Če je Wagner v svojih operah obdelal krasne mitične in herojske snovi, večinoma vzete iz mitike starih Germanov, so se mladi laški komponisti z vso silo oprijeli dejstva, da ne leži naloga odra edino v tem, slikati človeštvu idealne in fantastične iluzijske podobe, temveč ustvarjati dela, v katerih se zrcali pravi, realni človeški življenjski svet. Nastal je tako verizem, to je resničnost. Socialna drama je postala podlaga novi laški operi.

Najplodnejši in najnadarnejši komponist te vrste je Puccini. Rodil se je v Lucii 23. januarja 1858. Silna mizikalna iznajdljivost in individualna posebnost njegovih del jih je spravila kmalu do veljave. La Bohème, Tosca in Madam Butterfly stoje stalno na repertoarju velikih gledališč.

Ena najduhovitejših njegovih oper je Tosca. Karakteriziranje nastopajočih oseb, tekoča melodiozna lepota posameznih arij so posebnosti, ki so tej operi prilepile priznanje in občudovanje vsega godbenega sveta. Dejanje, ki je samo zase že nekaj groznega in razburilivega in ki ga godba le še pogloblja, zbuja v človeku strmenje. Vsak živec trepeče, in interes na stvari ostane do zadnjega momenta napet.

Dejanje se vrši leta 1800. v Rimu.

Dejanje je brutalno. Mučenje slikarja, umor Skarpije in usmrtnitev Caradossija so scene, ki zbuja jo trepet vsake žilice človekove notranjosti. Umerno je, da tako razburljivo dejanje zahteva ne samo izvrstnega pevca, ampak tudi umetnega igralca. Izvrstna Tosca je bila G. Nordgarte. Ljubica in ljubosumna, izražajoča vse notranje boje, se je povzpela do viske v drugem dejanju, ko je pela krasno arijo „Samo lepota dala sem življenje“. Gospod Fiala je bil izborni, fin Moorio. Najbolj je gotovo ugajal v zadnjem dejanju, ko je pel v duetu s Tosco lepo in mogočno arijo „V ljubezni in svobodi“. G. Vulakovič je bil v igri in v petju najboljši. Karakteriziral je izborni značaj vladnega absolutista. Niti iskricice sočutja ni bilo v njegovi igri. Omeniti moram še, da

je bila režija izborna in predvsem scenerija jako lepa in okusna in da je odgovarjala resnici. Zbor pa je bil po dolgem času zopet enkrat na mestu, posebno koncem prvega dejanja, ko je pel veličastni „Te Deum“.

S. C.

Kranjske vesti.

—**r—** „Regulacija“ učit. plač se je izvršila dne 26. t. m. v deželnem zboru kranjskem tako, kakor smo to povedali že zadnjič. Miteljstvo so zopet ostale — prazne roke. Imeli bomo priliko, o tej zanimivi „regulaciji“ obširneje poročati. Proti učiteljstvu sta zopet glasovala učitelja Ravnikar in Jaklič! Slava jima!

—**r—** Iz Tržišča na Dolenjskem nam poročajo: V nedeljo, dne 16. t. m., smo se zbrali na drugem roditeljskem sestanku. Kdo bi zamudil lepo priliko pouka in razvedrila? Udeležba je bila zopet prav častna. G. okrajni zdravnik dr. M. Hočevar iz Mokronoga nam je v eno uro trajajočem, prav poljudno sestavljenem govoru razložil nastanek in razvoj otroških nalezljivih bolezni. Učil nas je, kako postopati z obolenimi pa tudi zdravimi, da se bolezni ne razširja. Dodal je predavanju mnogo zgledov iz lastne izkušnje ter opominjal navzoče, naj vsak slučaj nalezljivih bolezni takoj naznanijo oblasti, a sami naj se ravna po zdravniškem nasvetu, saj gre za najdražje — za otroka. Navzoči so ga pazno poslušali ter mu izrekli svojo zahvalo. Po končanem predavanju g. zdravnika nas je peljal nadučitelj A. Skulj okrog zemlje. Po dobre pol ure trajajoči vseskozi zanimivi vožnji po suhem in po morju smo se zopet pripeljali v Tržišče. Roditeljski sestanek je povzdignilo s svojo navzočnostjo učiteljstvo iz Mokronoga in št. Ruperta.

Štajerske vesti.

—**š—** V šmarnski šolski kuhinji dobi to zimo vsak šolski dan nad 200 učencev (učenec) dobro in nasiljivo toplo kosilo. Za stroške lanskega kuhanja ni izdal krajni šolski svet niti beliča.

—**š—** Iz učiteljske službe na Štajerskem. Za nadučitelja v št. Janžu je imenovan dotedanji učitelj v Skalahu, Leopold Viher, stalno upokojena pa je bivša učiteljica na Zidanem mostu, Antonija Furcova.

Istrske vesti.

—**i—** Za ljudske knjižnice v Istri. Veliko je še treba dela na prosvetnem in materialnem polju v naši Istri, da dvignemo svoj narod na nivo drugih kulturnih narodov, da si tako napravimo zaledje, za katerim se bomo mogli kakor borilec mešati v snovanje drugih narodov, ne da bi se bali za svojo bodočnost. Zato si je nadelo akad. fer. društvo „Istra“ nalogo, da pripomore po svojih močeh na širjenju prosvete med istrski narod. V to svrhu je naše društvo lansko leto ustanovilo 6 ljudskih knjižnic, od katere igrata oni v Pazinu in Lovranu največje uloge. Vzlic temu, da se je dosedaj za knjižnično vprašanje malo ali nič delalo in da se je naletelo na nasprotstvo pri nekaterih ljudeh, napredujejo knjižnice in vrše vsaj deloma svoj kulturni namen. — Tu podajamo poročilo knjižnice v Pazinu za mesec december 1909, v katerem se je razposodilo 140 knjig med 35 čitateljev. Knjižnica ima dosedaj 68 čitateljev. Umeje se, da bi imela lahko ta čitalnica mnogo večje število čitateljev, ali v širjih krogih ni še smisla za to; a z druge strani se moramo boriti proti razno-terim predsodkom. Društvo osnuje sedaj tudi društveno knjižnico, da pomore tako istrskemu dijaštvu v njegovi izobrazbi in njegovih študijih, ker to dijaštvo mora kakor znano, zaradi svojega siromaštva preživljati večji del leta v svojih rojstnih krajih. Z ozirom na slabo stanje velikega dela istrskega dijaštva opozarjamo našo inteligenco, da pomore društvu z obilno podporo, ker s takimi čini pomore največ istrskemu dijaštvu.

Koroške vesti.

—**o—** Zakaj namešča deželni šolski svet koroški nemške učitelje na slovenskih, slovenske učitelje pa na nemških šolah. Nedavno se je oglasila deputacija koroških Slovencev pri deželnem predsedniku in deželnem šolskem nadzorniku, da protestuje proti nameščanju nemških učiteljev na slov. šolah. Deželni predsednik in šolski nadzornik sta zagovarjala šolski sistem na Koroškem čisto v smislu „avstrijske kulture“. Rekla sta, da je potrebno, da se nastavlja nemški učitelji na slovenskih šolah zato, da se učitelji od učencev nauče slovenskega jezika, slovenski učitelji pa se na nemških šolah izurijo v nemškem jeziku. To je res čisto v avstrijskem duhu. Učitelj naj se uči od učenca!

—**o—** Na Koroškem nekdanji in danes. Leta 1860, so imeli Slovenci na Koroškem 15 šol s samoslovenskim učnim jezikom, danes nimajo nobene. Samoslovenska šola je bila

takrat n. pr. tudi v Vetrinju pri Celovcu. Ko se je vetrinjski občinski odbor, od nekaterih zagrizencev nahujskan, proti temu pritožil na ministrstvo, je to zavrnilo pritožbo. — Leta 1861 je voditelj koroških Nemcev v „Klagenfurter Zeitung“ zapisal dobesedno: „Pri vsakem c. kr. uradu, ki ima opraviti s Slovenci, morajo biti uradniki, ki so tega jezika zmožni, zahteva, ki ji bo vsak pritril.“ Danes pa te zapre, če zahteva vojni li-tek po slovensko. Za 80% slabše je danes za Slovence na Koroškem nego je bilo leta 1861, ko se je z oktobrskim diplomom zagotovilo narodom enakopravnost.

Splošni vestnik.

Na deželni kmetijski šoli na Grmu se razpisuje službeno mesto prov. strokovnega učitelja za splošno kmetijstvo. Po enoletnem zadovoljivem provizornem službovanju se strokovni učitelj namesti definitivno, če dovoli preizkušnjo o učiteljski sposobnosti. S tem mestom so dr. žičeni prejemki VII. plačilnega razreda deželnih uradnikov, ki je enak X. plač. razredu državnih uradnikov z letno plačo 2200 kron in aktivitetno doklado 672 K ter pravica do napredovanja v višje plačilne stopnje, oziroma plačilne razrede, in sicer do V. plač. razreda deželnih uradnikov, ki odgovarja VIII. plač. razredu državnih uradnikov. Prošnje s prilogami je vložiti pri deželnem odboru vodine kranjske v Ljubljani do 10. februarja 1910. Službo bo nastopiti čimprej.

Nemški „Schulverein“ slavi letos tridesetletnico svojega obstanka. Slavil je bo v Gradcu.

Slovensko učiteljstvo, ki sem mu poslal še skoraj pred letom dni knjigo „Sad-jarstvo“, prosim, da mi jo blagovoli čimprej poravnati, ker je gotovo že skrajni čas za to.

Jos. Klemenčič.

Nemško nasilstvo. V Lihnu v plzenskem okraju so napravili češki starši prošnjo za češko šolo. Nemškutarski hišni posestniki so takoj na to odgovorili 70 češkim rodovinom stanovanje, ki ga morajo izprazniti, po tamkajšnjih postavnih določilih v 14 dneh. Nemška brutalnost je povsod enaka!

Vojaška taksa. Vsi oni, ki morajo še plačevati vojaško takso, se pozivajo, da se gotovo tekom meseca januarja ustno ali pisмено zglašijo pri občinskem uradu. Za pismente pri-glasitev je treba izpolniti dveje glasovnic, ki se dobe pri okrajnih glavarstvih in občinskih uradih. Pripomniti je še, da je vsak, kdor nima 1200 K letnih dohodkov, vojaške takse oproščen.

Učiteljem-nabornikom. Da ne izgube učitelji-naborniki svoje pravice, jim svetujemo, da vložijo pravočasno tozadevno prošnjo. Prošnja mora biti vložena do 28. februarja ali pa najkasneje pri naborni komisiji. Glasi se tako:

Slavno, c. kr. okrajno glavarstvo!

Podpisani N. N., rojen leta 1889. v N. na Kranjskem in pristojen po svojem očetu v N. v političnem okraju N., sedaj kot učitelj v N., prosim v smislu §§ 18. in 32. vojnih po-zstav iz l. 1879. in § 50. vojnih predpisov iz l. 1849., da se me uvrsti v nadomestno rezervo in slučaju, da bi bil potrjen ob naboru l. 1910. in prilagam v to svrhu predpisano:

1. Dekret.
2. Zrelostno izpričevalo.

N. N.,

učitelj v N.

Prvo narodno modno trgovino P. Maglič priporočamo najtopleje gg. učiteljem in gg. učiteljicam. Več glej inserat!

Obrtno šolstvo.

Na c. kr. umetno-obrtni strokovni šoli v Ljubljani se vrši od 15. aprila do 15. julija t. l. I. del strokovnega tečaja za iz-obrazbo učiteljev risanja na obrtnih nadalje-valnih šolah. Drugi, tudi trimesečni delni tečaj se nadaljuje v istih mesecih leta 1912. Pri-merno opremljene prošnje za sprejem je vložiti potom šolskega vodstva najkasneje do 15. fe-bruarja t. l. neposredno pri ravnateljstvu v Ljubljani. — Šolska vodstva naj na prošnjah pripomnijo, koliko v strokovnih kurzih izobra-ženih učiteljev že deluje na dotični nadaljevalni šoli. — Sprejem, oziroma odklonitev se ude-ležnikom pravočasno naznani potom okrajnega šolskega sveta, ki bo tudi vse primerno ukrenil, da dobi sprejeti učitelj dopust. — Vsak izven Ljubljane zaposleni udeležnik dobi od c. kr. ministrstva za javna dela podporo v znesku 180 K. — Učni predmeti v prvem delnem kurzu so: Geometrija in projekcijski nauk, geometrijsko in projekcijsko risanje, prostoročno risanje in vaje v skiciranju po strokovnih predmetih, modeliranje, oblikoslovje za-tavbne in umetne obrti. Skupaj 32 ur na teden.

Tečaj je v prvi vrsti namenjen učiteljem, ki že delujejo na obrtnih nadaljevalnih šolah; potem pridejo v poštev učitelji, o katerih je upati, da bodo nameščeni na že obstoječih ali pa snujočih se obrtnih nadaljevalnih šolah. — V tečaj se sprejme največ 20 udeležnikov.

Razgled po šolskem svetu.

— **Na Hrvaškem** je bilo koncem av-gusta 1909 32 nemških ljudskih šol (16 jav-nih, 10 verskih in 6 privatnih).

— **Vseslovanski dijaški shod v Moskvi.** Iz Petrograda poročajo, da se je v seji „Obščestva Slavjanskoj Vzaimnosti“, ki ji je predsedoval Homjakov, predsednik ruske dume, sklenilo, da se prihodnje leto skliče v Moskvo sestanek vseh slovanskih dijakov. Na ta se-stanek se bo povabilo zastopnike vseh slov-an-skih narodov.

Z gospodarskega polja.

— **Avstrijske hranilnice l. 1907.**

Koncem l. 1907. je bilo v Avstriji 639 hran-ilnic ter je priraslo v tem letu 14 novih, od katerih odpadejo tri na Kranjsko. — Vložni promet se je zvišal od 2.534.134.270 K v l. 1906. na 2.746.340.880 K, torej za 212.206.610 kron ali za 8,37 odstotkov. — Vložilo se je 1.363.842.329 K, za 107.570.570 K več kakor leta 1906., dvignilo pa 1.382.498.531 K za 104.636.040 K več kakor l. 1906. Koncem l. 1907. je bilo v hranilnicah 5.077.304.571 kron vlog. Povprečno je prišlo na vsako stran-ko, oziroma vložno knjižico 1315 K 5 h. Glede višine povprečne vložene imovine prvači Tirolska s 1557 K 24 h, ki odpadejo na eno knjižico, potem Gornja Avstrijska s 1496 K 68 h, Moravska s 1451 K 5 h, Češka s 1341 K 78 h, Štajerska s 1332 K 88 h. Pri-morska s 1331 K 30 h, Solnograška s 1374 K 87 h. Kranjska s 1321 K 28 h, Nižje Avstrijska, Šlezija, Koroška (1114x 86 h), Bukovina, Ga-licija in naposled Dalmacija z le 901 K 63 h na vlagatelja.

Raznoterosti.

× **Ameriška ekspedicija na južni tečaj.** Američani nočejo zaostati za Angleži. V kratkem odpotuje angleški kapitan Scott proti južnemu tečaju, pa tudi Američani pri-pravljajo enako ekspedicijo. Za to ekspedicijo si nabavijo ladjo „Roosevelt“, s katero je plul Peary proti severnemu tečaju; ekspedicije se udeležijo trije tovariši Pearyja, namreč kapetan Bartlett, profesor Donald Milan in inženir Ge-orge Gorup. Ekspedicija se bo bližala od ame-riške strani južnemu tečaju.

× **Angleški slavist V. R. Morphill.** Koncem prošlega leta je v Oxfordu umrl učeni slavist Viljem Bihard Morphill, profesor ruskega in drugih slovanskih jezikov na oxfordskem vseučilišču. — Profesor Morphill je slovel v svoji domovini (rojen je bil 1834. leta) kot eden najznamenitejših jezikoslovcev in poznavalcev slovanskih literatur. Angleški listi pravijo, da mu bo težko dobiti naslednika. Glavna naloga Morphillova je bila, da je poučeval svoje rojake o slovanski kulturi. V to svrhu je izdal mnogo publikacij, ki se tikajo slovanstva, prirejal obilo predavanj in njegov salon je bil shajališče od-ličnih oseb in slovanskih prijateljev. Napisal je tudi slovnico ruskega, češkega, poljskega in bolgarskega jezika. Od njega imajo Angleži mnogo člankov, ki razglabljajo slovanstvo; na-dalje je spisal knjigo o Ruski in Poljski, postal je član češke akademije in slednjič je bil ime-novan častnim doktorjem praške češke filozofske fakultete.

× **Mladenčič, ki le ponoči vidi.** Iz Richmonda v Ameriki poročajo: Tukajšnji zdrav-niki imajo mnogo opraviti z 19 letnim mla-denčcem Andrew Wilsonom iz Nottoway coun-tyja, ki je podnevi popolnoma slep, dočim vidi ponoči boljše kakor vsaka mačka. Mladenčič se zamore v najtemnejši noči voziti z vso mogočo hitrostjo na kolesu, dočim navadni ljudje brez svetilk nikamor ne morejo. Podnevi pa ne more nikamor, ako se ne oprijemlje, zakaj podnevi razločuje le velike predmete, toda ne-jasno, dočim barv sploh ne more ločiti. Mla-denčič se posebno odlikuje na lovu na nočne živali in kadar je ponoči v gozdu; vidi povsem natančno vsako ptico, ki spi na vejah ali kraj svojega gnezda. Wilson že od rojstva naprej vidi le ponoči in trdi, da zaradi tega, ker spre-jemajo njegove oči preveč svetlobe.

× **Oživiljanje mrtvih bitij z elek-triko.** Mlada ruska zdravnica dr. Luiza Ro-binovičeva zbuja v učenjskih krogih v Novem Jorku veliko pozornost s trditvijo, da je iznašla aparat, s katerim bo možno z elektriko umo-rjena bitja zopet oživljati. V Edisonovem labo-ratoriju je svojo metodo tudi realizovala. Dali so ji po običajnem načinu z elektriko umorje-nega zajčka. Položila ga je na svoj električni aparat in z njim eksperimentalno. Res se je kmalu pokazalo, da je pričelo zajčkovo srce iznova utripati, in čez par hipov je bil zajček zopet tako živahen in tekal semintja kakor pred ubitjem. Dr. Robinovičeva meni, da bi se tak eksperiment bržkone posrečil tudi pri človeku.

× **Božično darilo v znesku 10 mi-lionov.** Svojim trust v Ameriki je daroval za Božič vsekleni nastavljenec 10 milijonov kron, 60 odstotkov dobe uradniki v gotovini, ostalo pa v akcijah.

× **Boj proti cerkvi na Francoskem.** Tretje poročilo o zaplenjenem imetju razpuščenih redov se je pred nekaj dnevi predložilo fran-coskemu parlamentu. Poročilo sega do leta